

درس نهم (ورود آریایی ها تا پایان هخامنشیان)

- ۱- معنای واژه ایران و آریایی را تحلیل کنید؟ واژه ایران از واژه آریایی گرفته شده است و به معنی سرزمین آریاییان است. واژه آریایی نیز به معنی شریف و آزاده است. پس واژه ایران به معنی سرزمین مردمان شریف و آزاده است.
- ۲- چرا کاربرد واژه آریایی خاص مهاجران هند و اروپایی به ایران و هند است؟ زیرا آریاییان گروهی از اقوام هند و اروپایی بودند که از زمان های بسیار کهن و به تدریج در فلات ایران و شبه قاره هند مستقر شدند و خود را آریایی نامیدند. بنابر این کاربرد واژه آریایی برای دیگر اقوام هند و اروپایی بجز ایرانیان و هندیان درست نیست.
- ۳- سکونتگاه اولیه اقوام هند و اروپایی چه منطقه ای بوده است؟ عده ای از مورخان احتمال می دهند که این اقوام، نخست در علفزارهای واقع در شمال شرق فلات ایران و جنوب روسیه در حوالی دریاچه آرال می زیسته اند.
- ۴- بر اساس فرضیه باستان شناسان و مورخان، اقوام آریایی چه زمانی وارد فلات ایران شدند و در کجاها مستقر گردیدند؟ بر اساس این فرضیه، اقوام آریایی در حدود ۱۵۰۰ ق.م وارد فلات ایران شدند. گروهی از آنان به سمت مرکز و غرب این فلات پیشروی کردند و در مناطق مختلف آن مستقر شدند. مادی ها، پارسی ها و پارتی ها از جمله آنان بودند. گروه دیگری نیز از شرق فلات ایران به هند رفتند.
- ۵- تحقیقات جدید تاریخی دو قرن اخیر، چه تحولی در شناخت تاریخ ایران ایجاد نمود؟ آگاهی و شناخت نسبت به تاریخ ایران در دوره باستان را متحول کرد. برپایه این تحقیقات، مادی ها بنیانگذار نخستین حکومت آریایی در ایران شناخته می شوند.
- ۶- قبایل ماد مربوط به کدام اقوام بودند و در کجای ایران استقرار پیدا کردند؟ از جمله اقوام آریایی بودند که در بخش وسیعی از مناطق غربی و مرکزی ایران استقرار یافتند و در کنار بومیان ساکن این مناطق به زندگی پرداختند.
- ۷- برای اولین بار در به مادی ها اشاره شده است. سالنامه های شاهان آشوری
- ۸- همزمان با استقرار مادی ها در ایران، آشوریها در کجا حکومت می کردند و رفتارشان با همسایگان چگونه بود؟ آشور در آنزمان حکومت نسبتاً نیرومندی در شمال بین النهرین بود که برای به دست آوردن فلزات، سنگهای قیمتی و غنایم دیگر، دائماً به سرزمین های همسایه از جمله نواحی غربی ایران هجوم می آورد.
- ۹- چه عاملی باعث اتحاد قبایل پراکنده ماد شد؟ چه کسی به ریاست این اتحادیه رسید؟ یورش ها و غارت گری های پیاپی آشوریان، زمینه اتحاد قبایل پراکنده ماد را فراهم آورد. رؤسای این قبایل، یکی از بزرگان مادی به نام دهیوک را به پادشاهی برگزیدند.
- ۱۰- رؤسای قبایل اتحادیه مادی، شخصی به نام که به اشتباه می خوانند، را به پادشاهی برگزیدند. دهیوک - دیاکو
- ۱۱- دهیوک پادشاه اتحادیه ماد، کدام شهر را به پایتختی برگزید؟ هکمتانه یا اکباتان (همدان امروزی)
- ۱۲- حکومت ماد در زمان فرمانروایی سومین پادشاه مادی به اوج قدرت رسید؟ هووخشتر

- ۱۳- هوخشتر چگونه قدرت خود را در ایران تثبیت کرد؟ او نخست با تشکیل سپاه منظم و کارآمدی از قبایل مختلف ماد، پارس و ... قدرت خود را بر مناطق وسیعی از ایران تثبیت کرد.
- ۱۴- هوخشتر چگونه توانست به حاکمیت آشور پایان دهد؟ منافع این کار برای حکومت ماد چه بود؟ او با ایجاد اتحاد با حکومت بابل، توانست به حاکمیت آشور پایان دهد. در پی این موفقیت نظامی، قلمرو ماد به شمال بین النهرین و بخش های وسیعی از آسیای صغیر گسترش یافت.
- ۱۵- حکومت ماد چگونه از بین رفت؟ آستیگ پسر و جانشین هوخشتر لیاقت و درایت پدر را نداشت و دوران طولانی سلطنت خود را صرف خوشگذرانی و گردآوری ثروت کرد. بزرگان طوایف ماد و توده مردم که از عملکرد آستیگ ناخشنود بودند، برضد او با کورش هخامنشی همدست شدند. سرانجام با فتح هگمتانه به دست کورش، حکومت ماد برافتاد.
- ۱۶- سلسله هخامنشیمنسوب به هخامنش جد است. کورش کبیر
- ۱۷- هخامنش رئیس قبیله بود. پاسارگاد
- ۱۸- پارسی ها چه زمانی و در کجای ایران مستقر شدند؟ پارسی ها همزمان با قدرت یافتن مادی ها، در قسمت های جنوبی فلات ایران یعنی سرزمین پارس (استان فارس کنونی) و نواحی مجاور آن مستقر بودند.
- ۱۹- حکومت هخامنشی چگونه تأسیس شد؟ یکی از نوادگان هخامنش به نام کورش (کورش دوم) که بر انشان حکومت می کرد، قبیله های پارسی را که از سلطه مادی ها ناراضی بودند، متحد کرد. کورش سپس با جلب حمایت بزرگان مادی، آستیگ را از میان برداشت و پادشاهی هخامنشیان را بنیان نهاد.
- ۲۰- فتوحات کورش کبیر را در غرب ایران توضیح دهید؟ نتیجه این اقدامات چه بود؟ وی پس از به قدرت رسیدن، به آسیای صغیر لشکرکشی کرد و حکومت لیدی و سایر دولت-شهرهای آنجا را شکست داد و شهر ثروتمند سارد پایتخت لیدی، و تمام آسیای صغیر را به تصرف خود درآورد. در نتیجه این فتوحات، حکومت هخامنشیان به ثروت هنگفتی دست یافت و با دولت - شهرهای یونانی همسایه شد.
- ۲۱- فتح بابل توسط کورش را بررسی و تحلیل کنید؟ یکی از انسانی ترین و شکوهمندترین فتوحات تاریخ جهان، فتح مسالمت آمیز بابل توسط کورش بزرگ در سال ۵۳۹ ق.م است. در این سال مؤسس سلسله هخامنشی بدون جنگ و خونریزی وارد بابل شد.
- ۲۲- شهر بابل در آستانه فتح آن توسط کورش بزرگ را توصیف کنید؟ بابل یکی از بزرگ ترین شهرهای آن روزگار به شمار می رفت و مردمان و اقوامی با خاستگاه اجتماعی و فرهنگی گوناگون در آنجا می زیستند. این شهر از نظر داشتن بناها و پرستش گاههای باشکوه، مراکز اقتصادی ثروتمند، نهادهای سیاسی و اداری متعدد و در اختیار داشتن راههای ارتباطی با سرزمین های دور و نزدیک، اهمیت فراوان داشت و تسلط بر آن برای هر فرمانروایی بسیار مهم و مطلوب بود.
- ۲۳- منشور کورش کدام اقدام این پادشاه را بیان می کند؟ کورش فرمان داد ماجرای فتح صلح آمیز بابل را بر لوحی استوانه ای از گل رس به زبان بابلی بنویسند. این لوح که در سال ۱۷۸۹ م/ ۱۲۵۸ ه.ش در بابل کشف شد، هم اکنون در موزه بریتانیا در لندن نگهداری می شود و به منشور کورش معروف است.
- ۲۴- دیدگاهها و اقدامات راجع به منشور کورش را بیان کنید؟ بیانیه یا منشور کورش، نماد فرهنگ انسانی و مداراجویانه ایرانیان است. بسیاری از محققان منشور کورش را نخستین منشور حقوق بشر می دانند. ازین رو متن

آن به ابتکار سازمان ملل متحد به شش زبان رسمی این نهاد جهانی ترجمه شد. نسخه بدلی از این منشور نیز در مقر سازمان ملل متحد در نیویورک به نمایش گذاشته شده است.

۲۵- رفتار و شخصیت کورش بزرگ را در برخورد با دشمنان و شهرهای فتح شده بررسی کنید؟ کورش نه

تنها به عنوان یک جهانگشا و یا به علت فتوحاتی که انجام داد، بلکه به خاطر شخصیت انسانیش همواره مورد تحسین و تکریم بوده است. در روزگاری که قتل و غارت و کشتار، روش معمول فرمانروایان و فاتحان بود، کورش با پرهیز از چنین رفتاری، شکل جدیدی از فرمانروایی را به جهان معرفی کرد. این رفتار مداراجویانه و انسانی کورش، الگوی مناسبی شد که پس از او، برخی از شاهان هخامنشی نیز از آن پیروی کردند.

۲۶- حکومت هخامنشی در دوران کمبوجیه را توضیح دهید؟ در زمان پادشاهی کمبوجیه، پسر و جانشین کورش

بزرگ، مصر به تصرف هخامنشیان درآید. مصر، کشوری بزرگ و با تمدنی کهن و باشکوه بود. با فتح این سرزمین، قلمرو هخامنشیان به قاره افریقا نیز گسترش یافت و به نهایت وسعت و عظمت خود رسید.

۲۷- سرنوشت حکومت هخامنشی پس از مرگ کمبوجیه چه شد؟ پس از مرگ مشکوک کمبوجیه، داریوش

یکم که از شاخه دیگر خاندان هخامنشی بود با همراهی تعدادی از سران خاندان های بزرگ پارسی، گئومات مَغ و دیگر شورشیان و مدعیان قدرت را سرکوب کرد و بر تخت شاهی نشست.

۲۸- فتوحات داریوش بزرگ را پس از سرکوب مدعیان داخلی توضیح دهید؟ داریوش بزرگ پس از

فرونشاندن شورش های داخلی و برقراری آرامش و امنیت در سرتاسر شاهنشاهی هخامنشی، به شرق لشکرکشی کرد و قسمتهایی از غرب و شمال غرب هند را به قلمرو خود افزود. او همچنین به منظور دفع حملات قبایل صحراگرد سکایی، به مناطق دوردستی در شمال دریای سیاه و جنوب روسیه کنونی لشکرکشی کرد.

۲۹- اهمیت و شهرت فوق العاده داریوش بزرگ در تاریخ بخاطر چیست؟ به خاطر اقدامات اساسی و کم نظیری

بود که برای ایجاد تشکیلات نوین اداری، نظامی و اقتصادی انجام داد.

۳۰- مهم ترین اقدامات داریوش بزرگ را بنویسید؟ تأسیس سپاه جاویدان، احداث جاده شاهی و برپایی کاخ ها و

بناهای مجلل، بویژا در شوش و تخت جمشید، از جمله اقدامات مهم این پادشاه بزرگ است.

۳۱- شیوه کشورداری داریوش بزرگ را بررسی کنید؟ در واقع داریوش، اصول و شیوه ای از کشورداری را بنیان نهاد

که نه تنها در دوره هخامنشیان بلکه تا قرن ها بعد، همچنان پابرجا بود و زمینه رونق اقتصادی و شکوفایی تمدنی ایران را فراهم آورد.

۳۲- جنگهای داریوش با یونانی ها بر سر چه موضوعی آغاز شد؟ دولت - شهرهای یونانی مخصوصا آتن از

تسلط ایران بر آسیای صغیر و سواحل شرقی دریای اژه ناخشنود بودند. ازین رو آتنی ها یکی از شهرهای یونانی نشین آسیای صغیر به نام میلئوس (ملطیه) را تشویق به شورش علیه هخامنشیان کردند و سپس به همراه شورشیان به شهر سارد هجوم آورده، آنجا را آتش زدند. داریوش تصمیم به تنبیه آتنی ها گرفت.

۳۳- داریوش برای تنبیه یونانی ها دست به چه اقداماتی زد؟ ناوهای ایرانی نخست جزایر دریای اژه را تصرف

کردند و سپس سپاه ایران وارد خاک یونان شد و در حایبی به نام ماراتن موضع گرفت. آتنی ها مدتی در اظهار اطاعت و یا جنگ تردید داشتند. بیشتر دولت - شهرهای یونانی از جمله اسپارت که سربازانش به جنگاوری و دلاوری مشهور بودند، نیز در پشتیبانی از آتن جدی نبودند. سرانجام سرداران آتنی تنها راه چاره را در حمله سریع و جنگ تن به تن دیدند.

۳۴- درگیری یونانیان با سپاه هخامنشی در جنگ ماراتن را بررسی کنید؟ یونانیان تصمیم به مقابله و حمله متقابل گرفتند. یورش آنها بقدری ناگهانی بود که کاری از تیراندازان پارسی برنیامد و سپاه ایران عقب نشینی کرد. موخان یونان باستان و تاریخ دانان جدید اروپایی، جنگ ماراتن را با آب و تاب فراوان نقل کرده اند.

۳۵- لشکرکشی خشایارشا را به یونان توضیح دهید؟ او پس از فرونشاندن شورشهای مصر و بابل، به یونان لشکر کشید و آتن را تصرف کرد، اما در نبرد دریایی در تنگه سالامیس توفیقی بدست نیاورد. یونانیان در باره پیروزی خود در این نبرد نیز بزرگ نمایی بسیار کردند و حتی ارقام باورنکردنی از تعداد ناوگان و سربازان هخامنشی ارائه نمودند.

۳۶- یونانیان چه دیدگاهی نسبت به قدرت و توان دولت هخامنشی داشتند؟ دولت شهرهای یونانی تا زمان تسلط مقدونی ها بر آن کشور، همچنان حکومت ایران را به عنوان بزرگ ترین قدرت جهانی می شناختند و به آن احترام می گذاشتند. حکومت هخامنشی نیز نقش فعالی را در روابط دولت شهرهای یونانی به خصوص در جریان جنگ های پلوپونزی ایفا کرد.

۳۷- اوضاع حکومت هخامنشی را در زمان پادشاهی اردشیر دوم توضیح دهید؟ خاندان هخامنشی از زمان پادشاهی اردشیر دوم دچار تفرقه درونی شد. در ابتدای زمامداری او، برادرش کورش کوچک در آسیای صغیر سر به شورش برداشت و با سپاهی از مزدوران یونانی راهی پایتخت گردید. در جنگی که میان دوبرادر رخ داد، کورش کوچک شکست خورد و کشته شد. اردشیر دوم به عیاشی و راحت طلبی مشهور بود. در دوران فرمانروایی او مصر از سیطره هخامنشیان خارج شد.

۳۸- حکومت هخامنشی در دوران اردشیر سوم چه وضعیتی پیدا کرد؟ اردشیر سوم پسر و جانشین اردشیر دوم در ابتدای حکومتش به قتل عام افراد خاندان سلطنتی پرداخت و کسانی را که احتمال می داد ادعای شاهی کنند به قتل رساند. او پادشاهی جاه طلب و جنگجو بود و مصر را دوباره ضمیمه قلمرو هخامنشی کرد. اردشیر سوم در استانه حمله اسکندر مقدونی به ایران، به دست یکی از خدمتکاران کاخ شاهی به قتل رسید.

۳۹- آخرین شاه هخامنشی چه نام داشت و در زمان او چه اتفاقی برای حاکمیت هخامنشیان رخ داد؟ داریوش سوم آخرین فرمانروای هخامنشی که مدتی پس از قتل اردشیر سوم بر تخت شاهی نشست، دلیر و جوانمرد بود اما تدبیر و درایت شاهان نخست هخامنشی را نداشت. در زمان او، اسکندر با سپاهی بسیار قوی، آموزش دیده و تشنه قتل و غارت به ایران تاخت.

۴۰- حمله اسکندر مقدونی به ایران و نتیجه این حمله را بررسی کنید؟ اسکندر در سه نبرد (گرانیکوس، ایسوس، گوگمل) سپاه هخامنشی را شکست داد و پس از آن، شوش یکی از پایتخت های هخامنشیان را تسخیر کرد. با وجود دلاوری و رشادت آریوبرزن سردار شجاع ایرانی، سپاهیان مقدونی و یونانی به تخت جمشید رسیدند و مشهور است که به دستور اسکندر این شهر به آتش کشیده شد. داریوش سوم که از برابر اسکندر گریخته بود در سال ۳۳۰ ق.م نزدیک دامغان کنونی به قتل رسید.

۴۱- هخامنشیان چه میراثی از خود بجای گذاشتند؟ آنها میراث و یادگارهایی در زمینه آیین کشورداری و فنون سیاست، شیوه های عمرانی، اقتصادی و تجاری، ساخت بناهای باشکوه، ابداع هنرهای جهانی و مداراجویی فرهنگی و دینی در تاریخ ایران و جهان از خود برجای گذاشتند. به واسطه تدبیر و سیاست شاهان هخامنشی بود که ایرانیان به تأثیرگذارترین مردم در جهان متمدن و شناخته شده «روزگار تبدیل شدند».

پرسش های نمونه درس نهم

- ۱- چه عاملی زمینه ساز اتحاد قبایل پراکنده مادی و تأسیس حکومت مادی شد؟ یورش ها و غارت گری های پیاپی آشوریان، زمینه اتحاد قبایل پراکنده ماد را فراهم آورد. رؤسای این قبایل، یکی از بزرگان مادی به نام دهیوک را به پادشاهی برگزیدند.
- ۲- اهمیت فتح بابل برای حکومت تازه تأسیس هخامنشی را شرح دهید؟ بابل یکی از بزرگ ترین شهرهای آن روزگار به شمار می رفت و مردمان و اقوامی با خاستگاه اجتماعی و فرهنگی گوناگون در آنجا می زیستند. این شهر از نظر داشتن بناها و پرستش گاههای باشکوه، مراکز اقتصادی ثروتمند، نهادهای سیاسی و اداری متعدد و در اختیار داشتن راههای ارتباطی با سرزمین های دور و نزدیک، اهمیت فراوان داشت و تسلط بر آن برای هر فرمانروایی بسیار مهم و مطلوب بود.
- ۳- چرا مورخان و پژوهشگران، اهمیت فوق العاده ای برای نقش و عملکرد داریوش بزرگ در تاریخ ایران قائل هستند؟ به خاطر اقدامات اساسی و کم نظیری بود که برای ایجاد تشکیلات نوین اداری، نظامی و اقتصادی انجام داد.
- ۴- به نظر شما، ایران در دوران حکومت هخامنشیان، به لحاظ قدرت سیاسی - نظامی چه جایگاهی در جهان آن روز داشت؟ قدرت مند ترین حکومت ها از لحاظ وسعت و قدرت سیاسی و نظامی در جهان آن روز بود.
- ۵- با مرور متن درس، منابع دست اول و دست دوم تاریخ ایران باستان را که در این درس به آنها اشاره شده است، فهرست کنید. منابع دست اول: الف- منشور کورش بزرگ ب- سنگ نوشته داریوش بزرگ در بیستون - ج - سنگ نوشته آشور بانی پال فرمانروای آشور - د - ستونها و نقش برجسته های تخت جمشید - ه - آرامگاه داریوش سوم در تخت جمشید . منابع دست دوم: الف - نقاشی کشتی زمان هخامنشی - ب- تندیس آریوبرزن - ج- کتاب تاریخ مردم ایران قبل از اسلام، دکتر عبدالحسین زرین کوب